List 35.

NOVICE

Tečaj XXXII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2. gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 2. septembra 1874.

Obseg: Velika šola za kmetijstvo na Dunaji. — Drugi mednarodni žitni in semenski somenj na Dunaji. — Izvršilne določbe k postavi o zemljiških knjigah za Kranjsko. (Dal.) — Iznajdba stara ali nova? — Poročilo o stanji banke „Slovenije.“ — Jovan Vesel Koseski i njegova dela. — O slovensko-nemškem slovarju. (Dal.) — Družba sv. Mohora. — Iz sodnijskega življenja. (Dal.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Velika šola za kmetijstvo na Dunaji.

Našim bralcem je znano, da so na Dunaji naredili veliko šolo za kmetijstvo (Hochschule für Bodenkultur). To učilišče se bolj pečá z visoko učenostjo v vednostih, ki zadevajo kmetijstvo, kakor pa s praktično izurjenostjo svojih učencev in traja 3 leta. Če ima mladeneč posebno veselje do kmetijstva pa tudi premoženje za večletno učenje, naj stopi v to šolo, predno gré v drugo višo šolo kmetijstva s praktičnimi nauki in djanskimi vajami.

Rektorat te visoke šole je vredništvo „Novic“ prosil, naj naznanimo svojim bralcem nauke, ki se razlagajo v tej šoli, ki se začne 1. oktobra. To željo spolnujemo s sledečim razglasom:

1. Natoroznanske vednosti: fizika, klimatologija in meteorologija, kemija, fizijologija rastlin, anatomija in fizijologija naše domače živine.
2. Narodno gospodarstvo in pravoznanstvo: zgodovina in štatistika žitne kupčije, finančno znanstvo posebno z ozirom na Avstrijsko davkarstvo, kmetijstvo kot obrtnijsko podvzetje, znanstvo postav, ki zadevajo kmetijstvo, znanstvo kazenskih postav, ki se tičejo kmetijstva in gozdarstva, znanstvo občinskih postav.
3. Nauki iz posameznih vednosti: znanstvo kmetijskih strojev (mašin), sušenje zemljišč, znanstvo zemlje in gnoja, setev rastlin sploh, obdelovanje senožet in pašnikov, setev posameznih rastlin, znanstvo živinskih rodov in živinoreja, ovčjereja in znanstvo volne, bolezni domače živine, znanstvo v zidanji kmetijskih poslopij, kratko gozdarsko gospodarstvo, tehnologija anorganičnih snovi, trgovski gnoj, izdelovanje sladkora.
4. Nekatere praktične vaje.
5. Francoski in angleški jezik.

Drugi mednarodni žitni in semenski somenj na Dunaji.

Drugi mednarodni žitni in semenski somenj se je odprl na Dunaji 12. in končal 13. avgusta. V zvezi s tem je pa bila razstava mašin ali strojev, priprav in raznih potrebščin za mlinarje, peke in žitno tržtvo, katera je pa trajala od 12. do večera 15. avgusta. Odprl je somenj in razstavo g. Charwat, sekcijski predstojnik v ministerstvu trgovinskem. Pozdravil je ta zbor v imenu ministra za trgovstvo, ter je posebno omenil, da se tega somnja in razstave obilno število domačih in ptujih vdeležuje in da je dobra misel pri tej priliki poročati o izidu letin raznih držav. Konečno še izreče, da bode vlada vselej rada podpirala želje in prizadevanje trgovskega stanú.

Potem se gosp. Roman Uhl, predsednik žitne borse Dunajske, zahvali vladnemu zastopniku in predsedniku niže-avstrijskega obrtnijskega društva, vitezu Zimmerman-u, za podporo, katero sta vlada in to društvo dala temu podvzetji.

Vitez Zimmerman je govoril o poskušnji obrtnijskega društva, katero je napravilo z razstavo mlinskih in pekarskih rečí, da bi ptujim obiskovalcem dalo prilike soznaniti se z napredkom na tem polji. Gosp. Vilj. Naschauer je pozdravil zbor v imenu Dunajske žitne borse in naznanil, da je mednarodna komisija izvolila g. Romana Uhla za predsednika, gosp. Wyngaert-a iz Berolina za prvega in gosp. Sting-a iz Stuttgart-a za druzega podpredsednika. Na to se je začelo poročati o izidu letin raznih dežel in držav:

V našem cesarstvu se poprečno pšenice 68 milijonov vaganov pridela, od teh se šteje na Cislajtanijo 20 milijonov in na Ogersko 48 milijonov vaganov. V Cislajtaniji je bila srednja letina na Štajarskem, Koroškem, Kranjskem in v Istriji; boljo letino ko v teh deželah so imeli na spodnjem in zgornjem Avstrijskem, na Solnograškem, Tirolskem in Predarlskem, v Dalmaciji, na Moravskem, v Šleziji, vzhodni in zahodnji Galiciji, v Krakovem in Bukovini. Na Češkem so imeli v enih delih kraljestva prav dobro letino, ali v druzih, posebno v gorenjem delu Hebskega okraja in v Pilzenskem okraji slabo. To je napravilo, da na Češkem je letina le malo bolja kakor v srednjih letih. Ceni se, da se je v Cislajtaniji poldrugi milijon vaganov pšenice več pridelalo kakor v srednjih letinah. V deželah Ogerske krone se je tudi več pšenice pridelalo, kakor se poprečno pridela, ker je bila letina skoraj povsod deloma dobra, deloma prav dobra. Izjemo med rodovitnejimi komitati dela del Bačke in Bekeškega komitata in južni kraj Torontalskega. Presega pa po izjavah zvedencev letina pšenice na Ogerskem poprečno letino za 3,500.000 vaganov, tako da je v celem cesarstvu Avstrijskem se blizo 5 milijonov vaganov pšenice več pridelalo, kakor se poprečno računi. Vsled tega se trdi, da se more leto iz Avstrije pšenice ali iz te namlene moke izvoziti 12 milijonov centov.

Rži in soršice se v našem cesarstvu pridela poprečno na leto blizo 80 milijonov vaganov, in sicer v

Cislajtaniji 43 in na Ogerskem 37 milijonov. Srednja letina je bila v Cislajtaniji na Koroškem, Kranjskem, Štajarskem, vzhodni in zahodni Galiciji, v Bukovini, na Solnograškem, Tirolskem in Predarlskem, Moravskem, v Šleziji in Krakovem. Boljo letino ko v teh deželah so imeli na Českem, gornjem in spodnjem Avstrijskem, akoravno se je v posameznih krajih teh dežel rž slabo obnesla. Računi se, da se je poldrugi milijon vaganov več pridelalo rži in soršice, kakor se poprečno pridela. Na Ogerskem se je pa rži in soršice manj pridelalo, kakor v srednjih letih. Ceni se, da se iz cele Avstrije lahko rži in soršice 3 milijone centov more izvoziti. Tudi to žito je izvrstno in je 3% težje kakor v navadnih letih. (Dal. prih.)

Iznajdba stara ali nova?

Kovači in žagarji bi radi večkrat vodo zapirali; toda mlinarji, pa tudi vaščani jim dostikrat branijo, kakor se je na Borovnici godilo.

Jaz sem prav lahko naredbo iznajdel, po kateri se z vodo lahko tako ravná, da jo žagar ali kovač zapira po svoji volji in mlinar ali vaščani spodaj nič ne vedó; tedaj jim nobene krivice ne dela.

Stane komaj 2 goldinarja.

Kdor želí več zvedeti, naj se v frankiranem pismu na-me obrne. Šimen Kosmač.

(Pošta Sava-Südbahn.)

Izvršilne določbe k postavi o zemljiških knjigah za Kranjsko.

(Dalje.)

Imovinski list.

§. 29. Imovinski list obstojí iz dveh razdelkov in se ima urediti po obrazcu IV.

Prvi razdelek ima obsezati nadpis in dele zemljeknjižnih tel.

V drugem razdelku se zapišejo pravice, zvezane z zemljeknjižnim telom, zemljišne služnosti, pristojne gospodujoči imovini, ter se mora vse vpisati, kar je določeno za imovinski list.

Oba razdelka imovinskega lista utegneta, če je treba, biti na odločenih listih, ali na obeh straneh enega in istega lista, ali na eni in isti strani.

§. 30. Vsaka katasterska parcela je praviloma vpisati v prvi razdelek imovinskega lista kot posebni postavek.

Če je pa več katasterskih parcel skupaj v eni fizični celoti, na pr. v kaki njivi, gozdu, travniku, hiši, dvorišu in vrtu, se imajo iste vpisati kot en sam postavek, in parcelne številke se postavijo v rubriki za nje odločeni druga zraven druge.

§. 31. Ako ležé deli enega zemljeknjižnega tela v več katasterskih občinah, naj se deli odločeni po občinah navedejo v prvem razdelku imovinskega lista. Številke parcel, po katerih se vrstijo postavki, se imajo za vsako občino od konca začeti. Predno se naštevajo parcelne številke, se mora postaviti imé dotične občine in sodniškega okraja.

Imenovanje sodniškega okraja odpade pri tistih občinah, katere ležé v okoliši tiste okrajne sodnije, pri kateri se vodi zemljiška knjiga. Potem ko so se naštele parcele, spadajoče k eni katasterski občini, naj se pustí primeren prostor za poznejše pripisovanje.

§. 32. Kazalo nepremičnin, katere spadajo k zemljeknjižnim telom, ki so vpisana v drugi zemljiški knjigi, in katero kazalo se mora vložiti v zemljiško knjigo (§. 31 deželne postave od 25. marca 1874 dež. zak. št. 12), naj se sestavi po obrazcu V.

Ako je vložiti v zemljiško knjigo več tacih kazal, se ista zaznamovajo z rimskimi številkami.

§. 33. Ako je potem, ko se zemljiška knjiga odpré, vsled kacega zemljeknjižnega uradovanja potrebno, da se prenaredí kaka parcelna številka ali kaka druga zaznamba parcel ali kak popravek mape, tedaj je gledé na začasne zaznambe, na izsledbo stanovitne zaznambe, na popravljanje map in na obrat z oblastnijo, pod katero kataster stojí, postopati po §§. 14, 15, 26 in 27 tega ukaza.

§. 34. Prenaredbe v datah, katere obseza rubrika, določena za zaznambo parcel (hišna številka, obdelovalna vrsta), se imajo službeno zapisati na podlagi naznanila, narejenega od za to poklicane oblastnije, tudi potem, ko se je zemljiška knjiga odprla, v imovinskem listu, in če je treba, tudi v mapi.

To isto veljá za prenaredbe, katere so se naredile v katastru o parcelnih številkah, če se te prenaredbe v zemljiški knjigi tako izpeljati dajo, da jih knjižni stan ne ovira. Za taka ovirek se mora imeti, če so se parcelne številke prenaredile v katastru zarad kake razdelitve, katera v zemljiški knjigi še ni dovršena, in če se obsežek na novo narejenih parcel ne sklada z mejami kacega zemljišča, katero je v imovinskem listu zapisano kot samostalen postavek.

Ako se taka prenaredba v zemljiški knjigi ne dá izpeljati, se mora naznanilo, ki ga je dala katasterska oblastnija o prenaredbi mape, hraniti pri zemljeknjižnem uredu tako dolgo, da nastopijo pogoji, pod katerimi je moči razvidno storiti prenaredbo v zemljiški knjigi.

§. 35. Ako se nahaja pri zemljeknjižni sodniji naznanilo, da se je v katastru včinila kaka zemljišna razdelitev, utegne stranka, katera pozneje prosi za tej razdelitvi prilično zemljeknjižno pripisovanje in odpisovanje, nanašati se na date, katere so v onem naznanilu za zaznambo ločenega kosa zapopadene, ter stranki v tem primerljeji ni treba prinašati posebnega načrta delitve.

Lastninski list.

Lastninski list je sestaviti po obrazcu VI.

V tistih primerljejih, ko sta oba razdelka imovinskega lista zapisana na eni in isti strani enega lista, se utegne lastninski list zapisati na drugo stran tega lista. (Dal. prih.)

Národno-gospodarske stvari.

Poročilo o stanji banke „Slovenije.“

(Dalje in konec.)

Zadnjič smo priobčili splošno stanje banke „Slovenije“, tu sledí pa predlog za vplačanje 15% na vsako delnico, ki se tako-le glasí:

„Potreba daljnega doplačila na delnice bila je v poročilu omenjena in s številkami vtrjena. Tudi je bilo omenjeno in povdarjano, da po skušnji vsaka trgovina k dobremu delovanju sredstev in časa potrebuje, toliko bolj zavarovanjska trgovina, katera se je pri nas — spoznajmo to odkritosrčno — bila zavozila. Ako se sredstva pripravijo, zamore trgovina oživeti in s pravim pogumom in modrostjo bo brez dvoma imela dober vspeh. Ne sme se prezirati, da vodstvo in opravništvo se ima pri tem z velikimi težavami boriti, kajti kakor je bilo v poročilu rečeno, se mora tukaj pred vsem reserva premij izpolniti; tudi je treba za poravnanje kursnih diferenc, ustanovnih in osnovalnih stroškov vsako leto 12.000 gld., kateri se morajo zaslužiti.

Težave so ne samo pri nas, nego pri vsaki trgovini in ako podvzetje pogum zgubi, je njegova prihodnost že sama po sebi pokopana.

Opravilstvo je trdnega prepričanja, da se bodo delničarji v svojo korist in v korist domovine za to potezali, da rešijo ta naš s tolikimi žrtvami ustvarjen zavod pogina, kajti če likvidiramo (to je, izplačamo na delnice, kar je še), je vse, če se fuzijoniramo (to je, zvežemo z drugo banko) je do malega vse zgubljeno, in vrh tega smo materijalno polje, za katero se boré vsi narodi, prepustili zopet tujcem.

Taka zguba bi bila v vsakem oziru nenadomestljiva in narodi, ki propadejo materijalno, tudi nimajo politične prihodnosti.

Gledé na vse te okoliščine mislil je opravilni svèt stopiti v občnem zboru pred delničarje ter predlagati 10% doplačanja na vsako delnico.

Ako bi vsi delničarji v stanu in volje bili doplačevati, bi tedaj banki došlo 72.000 gold. glavnine, s katero se ima dogotoviti reserva z 28.000 gold., in bi nam potem ostalo le še 44.000 gold. kot glavnica za daljni promet, kateri znesek pa žalibog ne zadostuje, da bi se sploh naša trgovina vspešno nadaljevala.

Vrh tega presojujejo zavarovalni krogi zmožnost svojih zavodov ne po številu izdanih delnic, nego po gotovem premoženji. Za časa, ko je opravilnemu svetu 10 odstotkov doplačevanje zadostovalo, ni mu bilo še znano, da se je prezrlo reservno pozavarovanje v bilanci leta 1873 vračuniti.

S tem se je pa naše stanje bistveno še na slabše obrnilo, opravilni svèt moral je tedaj toliko veče prepričanje imeti, da z 10odstotnim doplačanjem ni mogoče shajati.

S 15odstotnim doplačanjem bi se sicer delničarje znabiti preveč obtežilo, a zdi se nam, da je neobhodno potrebno, in kdor hoče kaj doseči, mora za to tudi sredstev iskati. Ako se ti odstotki dovolijo, bo opravilni svèt drage volje vsa mogoča olajšanja za vplačevanje dovolil. V roke velečastite skupščine je tedaj položena osoda naše banke.

Naj glasujejo in odobrijo gospodje delničarji enoglasno predlog opravilnega sveta, potem bo ta vedel opravičiti v njega stavljeno zaupanje.

Če pa glasujejo, kar ne pričakujemo, zoper ta predlog, potem je opravilnega sveta dolžnost skupno odstopiti in opravila voditi le še do prihodnjega občnega zbora, kateri bo imel razsoditi o likvidiranji ali fuzijoniranji.

Slovstvene stvari.

Jovan Vesel Koseski i njegova dela. *)

Kritično estetična razprava.

Spisal Fr. Wiesthaler.

Ako se ozremo na obnebje slovenskega slovstva, opazimo le redko na njem sejane zvezdice. Človek, ki ima nekoliko pameti i razsodka, tega se ve da ne bode narodu očital, ako prevdari, kako majhen je i kake i kolike zapreke so njegov razvitek, njegovo napredovanje v vsakem obziru dolgo časa ovirale, tem manj, ker vkljub temu pri njem ne bode celó pogrešal nenavadnih prikazni, katere se z najbolj občudovanimi drugih evropejskih narodov vsaj primerjati morejo. Zvezdam tako rekoč prve velikosti sme se tudi prištevati slavni naš pesnik Jovan Vesel, s pesniškim, od svoje rojstne vasi vzetim imenom zvan Koseski.

*) Iz „Programm des k. k. Staatsgymnasiums in Marburg 1874.“

Namen sledečih vrstic ne more nikakor biti: bralcu podati obširen životopis še živečega pesnika, katerega nam previdnost božja ohrani še mnogo mnogo let, ampak vzbuditi le hočem pozornost posebno slovenske mladine na tega jej premalo znanega i zaradi tega od nje tudi premalo cenjenega moža, kazaje na njegovo pesniško veljavo i vrednost, na njegove zasluge za slovenski narod v slovstvenem i političnem obziru, tem več, ker so se v novejših časih oglasili prenapeti protivniki, *) hoteči njegovo slavo zaradi nekaterih jezikoslovnih pomanjkljivosti otemniti i mu zasluženi venec iznad glave strgati, venec, katerega so mu priznali enoglasno vsi vrstniki. Vsaj je znano, da je celó Prešeren osupnjen bil, ko je leta 1844 Koseskega: „Slovenija caru Ferdinandu“ prišla na svitlo, i da je navdušenje i občudovanje celega naroda očividno rastlo, ko so tej še druge pesmi sledile.

Ako hočemo o kakem pesniku prav soditi, ozirati se imamo manj na njegovo zunanje kakor na notranje, duševno življenje, katero se nam v njegovih pesmih razkriva. Tega pravila se bomo mi držali, ter o zvunanjih pesnikovih razmerah omenili le toliko, kar se nam zdi neobhodno potrebno.

Jovan Vesel, rojen 12. septembra leta 1798 v vasi Kozese blizu Ljubljane, stopil je dovršivši Ljubljanske šole i Dunajsko vseučilišče v državljansko službo, v kateri je dospel do častí finančnega svetovalca. Za njegovo delovanje bilo mu je mesto Trst odločeno. Tukaj se je tudi za svoj narod marljivo trudil do leta 1852, v katerem je zapal v nevarno bolezen, katere ga je primorala, poslužiti se abbanskih toplic v Istriji. Vsled bolezni so opešale telesne i duševne njegove moči tako, da se od te dôbo do leta 1868 ni več začul mili glas njegovih pesmi. Leta 1868 i 1869 razveselil je slovenski narod še z nekaterimi umotvori, je sebral, pregledal i skoraj kronologično vredil vse svoje pesmi, ter jih „slovenski Matici“ v Ljubljani izročil, katera jih je leta 1870 v mični s pesnikovo podobo kinčani obliki izdala.

Ozrimo se zdajci bolj na tanko na narodno njegovo delovanje!

Časovi, v katerih se je Slovenec sramoval svojega maternega jezika, svoje domovine, v katerih se je, kakor pesnik Prešeren poje, zares reči zamoglo:

„Le tujcem sreče svit se v Kranji žari,
Ošabno nos'jo ti po konci glave“,

so hvala bogu več ali manj minoli. Ali kakor vsaka prememba, vsak včinek moral je imeti tudi ta svoj vzrok. Ta vzrok so bili možje, kateri so z besedo (bodi si ustmeno, bodi si pismeno) i z djanjem narod dramili, vzbujali. Tukaj ni na mestu, vse te vrle rodoljube naštevati; omeniti hočem le M. Kastelica, ki je leta 1830 list „Kranjska čbelica“ izdavati začel, i dr. Jan. Bleiweisa, ustanovitelja i vrednika „Novic“, katere so prvikrat leta 1843 na svitlo prišle, oba moža posebno zaradi tega znamenita, ker sta na tak način i sama veliko za naroden napredek i razvitek storila i tudi drugim priložnost ponudila, ž njima se k enaki delavnosti združiti, tako da se je novo življenje na takrat še zeló malo obdelanem polju slovenske slovesnosti začelo; kajti kakor je bil najimenitnejši sodelavec „Kranjske čbelice“ slavni naš Prešeren, tako se tudi „Novice“ smejo ponašati z izvrstnim svojim pesnikom Koseskim, kateri je v njih od leta 1844 neprenehoma do leta 1852 i potem zopet leta 1868 i 1869 zabavljal, klical i navduševal slovenski narod.

„Poeta non fit, sed nascitur“, pravili so že stari Rimljani. Nihče, kdor je le nekoliko prebiral Koseskega dela, ne more trditi, da jim manjka pesniškega duha, da Koseski ni rojen pesnik. Prirojeni pesniški duh mu

*) Glej „Glasnik“ l. 1868, str. 130 i sledeče.

je pa še bolj gojil mož, ki je tudi sam pesmi koval, namreč zgodovinski njegov učitelj Richter, tako, da je Koseski že leta 1818 zložil prvi slovenski sonet, ki je natisnjen v „Laibacher Wochenblatt“ štev. 4 istega leta i pozneje še v Bleiweisovem „koledaru“ l. 1856. Imenuje se „Potažba“, kateri naslov je Koseski tej pesmi po nasvetu takrat še živečega Vodnika dal. *)

Njegovi umotvori so ali izvirni ali prestavljeni. Govorili bomo najprej o izvirnih, kateri zopet razpadajo v lirične i epične; prvih je več nego drugih.

Lirični pesmotvori: glavni njih značaj je: vzvišenost, veličastnost i resnost, način: retoričen, posebna njih prednost: edinstvo v predmetu, živahna domišljija, lepe misli, krepko ubrane, čvrste besede, katerih pridobivno miloglasje srce vsakega le nekoliko čutljivega človeka ganiti i povzdigniti mora. Pesnik nam v svojih liričnih pesmih ne kaže tako svojega notranjega življenja ali samega sebe, kakor na pr. Prešeren, ampak „premiče se bolj po občinstvu“; poglaviten namen mu je le ta, pri občinstvu vzbuditi, pospeševati i krepčati enake čuti, kakor ga samega navdušujejo. Prav lepo i resnično pravi tedaj Malavašič v „Novicah“ leta 1847 list 8: „Koseski je enak bistrovidnemu orlu, kateremu je osoda krepke peruti podarila, da se v jasne višave vzdigne i bližnji sosed vseoživljajočega solnca iz njegovih žarkov moč srka, katera ga uči modrost, da jo v krepkih glasovih spet uči in oznanuje. Ker so veličastne reči večidel predmeti njegovih pesem, bi smeli Koseskega pesnika resnosti i veličasnosti imenovati.“

Že star slovenski pregovor pravi: „Česar srce polno je, o tem usta govoré.“ Poglejmo zdajci vendar, iz kakih čutov izvirajo Koseskega pesmi i kake čuti skuša pri občinstvu vzbujati!

Ni treba dolgega preiskovanja. Če le povrhoma pregledamo njegove lirične pesmi, razvideli bomo, da Koseski ni pesnik kake „zgubljene ljubezni“, ampak da ga veliko blažji čuti navdušujejo, namreč prvič: čut ljubezni do domovine i drugič: čut ljubezni do Boga.

Iz večine liričnih pesmi veje nam duh nasproti, ki je živa priča gorečega domoljubja; pesnik vse, kar le ima Slovenija lepega i hvale vrednega, slavi in navdušuje posebno mladino k vsemu, kar zamore naroden napredek pospeševati i domovini v čast i korist biti. Vsaj je vendar Koseski bil oni, ki je Slovence svojega rodú se sramujoče i domači jezik zanemarjajoče, z vnetimi iz dna srca prišlimi besedami, katere zaradi tega tudi pri nikomur, razun pri celó spačenih sinovih slovenske domovine svojega namena zgrešile niso, iz njihove nemarnosti dramil, kličaje jim:

„Marno poglejte — na polje slovenskiga djanja,
Mnogo ledine je še, mnogo je križama rok.
Ganite jih, otrebite mah domovini do jedra,
Duhe zarotite v beg dvombe, nemarnosti, tmin,
Dvignite srčno zaklad slovenskiga dlana in uma.
Svetu pokažite lik domače navade in misli,
Biti slovenske krvi, bodi Slovencu ponos.
Spomnite se imenitnosti del pokojnih očetov,
Cenite vrednosti scer roda sedanjiga tud;
Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti.
Jezik očistite peg, opilite gladko mu rujo,
Kar je najetiga v njem, dajte sosedu nazaj.
Kinčite ga iz lastne moči, iz lastnega vira,
Jasno ko struna bo pel, zvonu enako donil,
Pričal vašo modrost na desno, na levo narodam.“

I v času, v katerem se je posebno na Kranjskem vsakdo, ki se je drznil slovensko besedico spregovoriti, zaničevavno imenoval kratko le „bauer“ v nasprotje z izobraženim, nemški jezik govorečim meščanom, takrat je nastala tako rekoč kot apologija ona krasna pesem: „Kdo je mar“, v kateri pesnik kaže, da se tega stanú nihče nima sramovati, ker iz njega izvirajo mnogi možje, ki so si na tem ali onem polji človeškega delovanja neizginljivo slavo pridobili:

„Ta pogumen — . — . — . —
Ta bogati — — . — . — . —
Taka glava — . — . — . —
Ta pravičen — . — . — . —
Ta pobožen — . korenine
Je slovenski oratar.“

I ko se je narod nekoliko iz dolgega svojega spanja zdramil i začel svest si postajati svoje narodnosti, svojega poklica, ter se potezati za svoje pravo, takrat so kakor k svojemu cilju hitečemu popotniku strme skale tudi njemu zastavile pot mnoge mnoge ovire, nebrojni protivniki, ki so ga hoteli v prejšnjo tmino, v prejšnjo nevednost, v prejšnjo ničemnost zagnati. Zdaj je veljalo se boriti, vsaj brez borbe ni zmage. Ali bati se je bilo, da bode majhni narod onemogel proti večini sovražnikov, kajti marsikomu, ki je za dom orožje vzel v roke, je morda že vpalo srce, ker se je ustrašil velikih nevarnosti i neprijetnosti, marsikdo bi bil morda rad vse, kar je že začel, popustil i se v bojaprazno življenje podal — tu so zadeli mili glasovi pesnikovih strun na njegovo uho, resno ga k daljnemu delovanju spodbujajoči:

„— — Slavenje opor živo naložimo vam!
Vsiga opaz priporočimo scer, čuvanje marljivo,
De se deležnika vsak zgodna napredka stori,
In domovini se lik pomnoži do sončnega bleska.
Gani se! komur je mar zahvale prihodnega vnuka,
Gani se! kogar je sram zasmehovanja rodu,
Ako boli vas ošabnih besed ostrupeno želo,
Vam če slavenske krvi v srcu pretaka se žar,
Z umam orožite se, ne bojte se znoja na čelu.“

Glasovi, ki so mu priznavali:

„Res je začetek trud“,

pa ga tudi učili, truda se ne strašiti, dokazovaje mu, da je neogibno potreben, ako se hoče zaželjeni cilj doseči:

„Bodi rečeno v spomin, osobam enako narodi
Glas pridobijo si dik, trud je in djanje pogoj,
Djanje i trud, velike moči, ne zapeljeta nikdar,
Hrabro premagata vse, dvombe, pomude, zavid,
Vražnika srd in črt, soseda počasno pravico.“

Osrčevaje tako slovenske sinove kakor vojskovod svoje vojake, dosegel ali vsaj veliko pripomogel je pesnik, da so oni, ki so že omahovali, zopet krepko za orožje zgrabili, se bojevali i si mnogo prej zadržanih pravic priborili. Njegove besede tedaj niso na nerodovitno polje padle, ampak obrodile so tisočeren sad.

(Dalje prihodnjič.)

*) Vzeli smo iz gosp. dr. Bleiweisovega prvega „Koledarčka“ pričujoči sonet še posebno zato, ker ga je rajni Vodnik sam bral in mlademu takrat pesniku celó napis nasvetoval. Koseski sam nam to tako-le pripoveduje: „Ko sem o tem z Vodnikom govoril, je sedel stari častitljivi pesnik ravno za pisno mizo; na to vzame svoje slovarne spise v roke, mi pové več besed za nemški „Trost“ tudi „tolažba“ je imenoval; poslednjič pa mi vendar „potažba“ nasvetje; pri tem sem tudi ostal. Zame je tedaj to delce le za to važno, ker me je z Vodnikom, Čopom i posredno tudi s Prešernom — tedaj s tremi možmi, katere tako visoko spoštujem, v duševno dotiko pripeljalo. Vsi trije že v grobu počivajo, i vedó poslednje besede moje slabe pesmice ceniti.“ (Costa: Vodnik Album 1859. str. 250.)

O slovensko-nemškem slovarju.

(Odgovor Navratilov.)

(Dalje. *)

Toda raje si mislim, vrli moj Oroslave, da si imel med premnogimi drugimi slovarji razun prvega

*) V zadnjem listu naj se na str. 269 v 2. odstavku „Slov. Nar.“ bakrat nadomesti s „Slovencem“. Pis.

natiska staroslov. slovarja Miklošičevega tudi drugi (pomnoženi in popravljeni) natisk, — da si samo spregledal predgovor latinski, in da nisi več pomnil neprestetih kratic. [1])

Da imam tudi jaz ta tehtni slovar (ki mi ga je dal slavni pisatelj za spomin), ž njim in Vukovim vred pa še nekoliko čitavih [2]) „slovarčekov“ v pohlevni svoji knjižici, vidiš zdaj sam, brezsmrtnega našega Oroslava breztelesni duh, ki gledaš brez skrbi „z nebeske dike“ na nas „zobljiknige“. [3]) — Res, da nimam slovarjev na prebitek, [4]) kakor si jih imel ti, vrli rodoljub; ali glej, da vendar nisem brez „slovarčeka“ — kljub „Marjanki, vneti Slovanki!“

Je li, kako lahko se človek v naglici zmoti, krivo razumé ter po krivem sodi. Vidiš, prav zato tudi, ker vem po mnogoterih skušnjah, da smo podvrženi vsi, kolikor nas je, takim „človečjim“ zmotam, da kdo namreč včasih kako besedico po nevedoma napek zapiše ali pa prepiše, — prav zato tudi, pravim, hotel sem pri vredovanji slov.-nemškega slovarja poleg vesoljnega rokopisa vse druge rokopise (izvirnike), da bi se bil uveril lahko vselej „pri priči“, [5]) je li dvomljiva beseda iz izvirnika prav prepisana ali pa ne.

Včasih si človek pri nabiranji katero tudi napek zapiše samo zato, ker ni zvesto naslušal. Tako si je na pr. nekdo (leta 1849) v Ribnici zapisal besedo „paliska“ (za nemški „Staubmehl“). Meni se je zdela ta „liska“ mahom nekako sumljiva. Nekoliko tednov pozneje izvem res v Metliškem mestnem mlinu, da se jej veli „paluska“, a ne „paliska.“ Moj prijatelj je bil tedaj zaménil Ribniški ü (u) za i, zato ker ni vérno (zvesto) naslušal. — Starejši „Noviški“ bralci pámetijo [6]) morebiti še, kako je leta 1853 neki rodoljub Slovencem prodajal „skutnika“ za „skupnika“, [7]) dokler nisem jaz pravde končal, potem ko sem se bil uveril sam do dobrega, da pravijo Šemičarji (med katerimi je bil rodoljub to redko besedo pobral) „skupnik“, prav za prav „sküpnik“, a ne „skutnik“.

To ti pa, dragi moj Oroslave, zopet kaže, da sem i jaz kritično in zdušno [8]) nabiral „sladke besedice naše mile slovenščine.“ Pa jih še zmérom nabiram, kedar koli zajdem v premilo mi domovino, in o vsaki priliki, kedar se sestanem na Dunaji z bistrimi slovenskimi djaki, ki prihajajo sem leto za letom iz različnih krajev slovenskih. Veselega srca se spominjam posebno onih nepozabnih mi uric, ko sem pohajal [9]) vabljen hvalevredne njih shode, o katerih so si čitali kratkočasne svoje slovenske spiske. Škoda, da so minili ti koristni shodi!

Kakor zdaj veš, mili moj, zalezujem že zdavna po Dunajskih ulicah celó... slovenske pomorančarje (nalašč velim „slovenske“; za Kočevarje ne maram). Če si ti, vrli učenjak, vjel kolikor toliko „sladkih“ pri starih Pohorskih predícah, pobral sem i jaz skrivaje nekoliko takih pri onih slovenskih možakih, ki prodajajo po Dunajskem mestu „sladke“ pomoranče, ter kramljajo, kedar jih postava po več skupaj, nenehoma le „po naše.“

Anti veš zdaj, dragi moj, in to, koliko jeklenih slovenskih besed si prepisal v svojo zbirko iz Janežiča, ki sem mu jih poslal jaz iz svoje zbirke, — a ondaj tega nisi vedel. — Pa tudi to ti menda zdaj ni neznano, da sem zapisal sam s svojo roko več svojih nabirkov v oni rokopis, ki ga je bil g. Miklošič poslal v Ljubljano ... za Wolfov slov.-nemški slovar.

(Dalje prihodnjič.)

---

[1]) Nekolikokrat je gosp. Miklošič pozabivši izpustil kratíco „Metl.“; na pr. pod „piti“ za vrstico: „njegova pit je bila rana rosica.“ To pevsko besedo („pít“ = pijača) razglasil sem prvič v svojem „Védežu“ 1849 v 6. listu II. polovice. — Pod besedo „nevolja“ treba za „pádečo nevoljo“ tudi misliti si kratico „Metl.“ Po navadi pa pravijo ondot samo „pádeča“ (= božjást). Pis.

[2]) Čitav (unverletzt, unversehrt) tudi Belim Kranjcem dobro znana beseda. Pis.

[3]) Hrv. (zaničljivo) za „Bücherwurm“. Po Mažur.-Užar.

[4]) „Im Ueberfluss“. (Na Mirni.) Prim. staroslov. „pribytъkъ“ abundantia itd. Mikloš. „lex. paleosloven.-gr.-lat.“ 1862—1865. Pis.

[5]) Tako je rekel večkrat neki Dolenec (Kranjec) namesto „pri tej priči“; tedaj veljá oboje. Pis.

[6]) Beli Kr. veli „pametim“ (= pomnim, „pámet'vam“; srb.-hrv. pamtim“.) Pis.

[7]) Tuje dete, ki ga (je) vzamejo ljudje za svoje in živí ž njimi in ž njih družino „skup“. Pis.

[8]) Zdušno = vestno (gewissenhaft) med Bel. Kr. Pis.

[9]) „Pohajati krčmo“ (ein Wirtshaus besuchen) pravijo v Mengšu; povedal mi l. 1848 g. Trdina. To je ponavljavni glagol dovršniku „pohoditi“, ki rabi za ta pomen („besuchen“) še zmerom hrv. Slovencem in nekaterim Bel. Kranjcem. Pis.

Družba sv. Mohora.

Lani je štela družba 438 dosmrtnih in 21.454 letnih, tedaj skup 21.892 udov; letos pa je narastlo število dosmrtnih udov na 495 in letnih na 23.631, tako da vseh udov je 24.126.

Čez dve tisoč jih je torej pristopilo letos na novo. Izmed posameznih škofij šteje

1.	Goriška nadškofija . .	2712	udov,
2.	Krška škofija	2391	„
3.	Lavantinska škofija . .	8632	„
4.	Ljubljanska „ . .	8698	„
5.	Tržaško-koperška škofija	1191	„
6.	Sekovska škofija . . .	115	„
7.	Senjska „ . . .	102	„
8.	Poreška „ . . .	56	„
9.	Zagrebaška „ . . .	110	„
10.	Somboteljska (Ogersko) .	43	„
11.	Videmska na Beneškem .	19	„
12.	po raznih drugih krajih .	11	„

Računimo, da nas Slovencev je 1,266.000, tako pride na vsacih 53 Slovencev en ud družbe sv. Mohora. Na Štajarskem (v Lavantinski in Sekovski škofiji) je že vsak 48. slovenski prebivalec ud Mohorjeve družbe; na Kranjskem in Koroškem pride na 49 in na Primorskem na 60 Slovencev en ud družbe sv. Mohora. Koga pač tako velikanski napredek naše družbe ne veseli? Kjer koli se jezik slovenski govorí, tam že ima družba svoje ude in po pravici smemo trditi, da ne najdemo pri nijednem narodu v Avstriji in zunaj Avstrije enake ustanove, ki bi v ljudstvu tako vkoreninjena bila, kakor je družba sv. Mohora pri Slovencih.

Družbeniki prejemó tudi letos šestero knjig: za letni donesek 1 gold. — in če odštejemo kolek po 6 krajc. za koledar — prav za prav za 94 kr. — zopet 63 tiskanih pôl, katerih oblika je letos pri teh knjigah zdatno povekšana. Knjige pa so te-le:

1. „Življenje svetnikov in svetnic božjih“, deveti in slednji snopič, obsega 15 pôl.
2. Življenje in smrt Kristusova“. Druzega dela drugi snopič — 9 pôl.
3. „Občna zgodovina“ za slovensko ljudstvo. Prvi snopič — 11½ pôle.
4. „Domači zdravnik“. Kratek navod, si zdravje utrditi in življenje podaljšati — 7 pôl.
5. „Koledar za leto 1875“ obsega 13 pôl.

Družbini dohodki tega leta znašajo 25.902 gold. 93 kr.
stroški pa . . . . . 25.868 „ 46 „

ostane gotovine . 34 gold. 47 kr.

katera se po sklepu družbinega odbora daruje za Janežičevo ustanovitev. („Besednik.“)

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

I.

Poštne nakaznice.

(Dalje.)

A jaz, dasiravno truden, ne morem zatisniti očesa, podpis ženina mi vedno po glavi rojí. Kje li sem ga videl? Premišljujem, sklicujem in vse količkaj pomenljive dogodbe v spomin, kar sem postal preiskovalni sodnik v J. na spodnjem Avstrijskem. Stoj! tam je bilo! Kje sem imel li svoje misli! Tam sem bral pisavo iste roke, le da je bil podpis ne „Planavski“, ampak „Engelbert Breier“, in ni stal na nabiralni poli, marveč na poštnih nakaznicah. Da, da, „Planavski“ in „Engelbert Breier“ je ena in ista oseba, tudi popis, katerega mi je dal gostilničar Mlinar o njem, se prilega ženinovi osebi.

„Je že moj,“ se radujem in skočim iz postelje. Pa kako ga zajeti? On je na moč prekanjen hudodelnik in bi mi utegnil še pred nosom odtegniti pete, če bi le količkaj sumičil, če bi se jaz le količkaj prenaglil. Samemu prijeti ga bilo bi mi težko, ker je močnejši od mene, drugim pa ne smem zaupati skrivnosti. Tudi je gotovo vedno pazljiv na vse, kar bi nenavadnega zagledal, toraj bo tudi težko poklicati pomoči.

Vse te misli mi gredó po glavi, a slednjič me vendar vtrujenost premaga, vležem se in zaspim.

Skrivnost moja pa mi ne dá mirno spati; komaj oči zatisnem, že se mi prikaže Planavski-Breier, hoteč mi pobegniti. Ta prizor se mi predstavlja tako živo, da se zbudim in kviško skočim. Ravno je bilo solnce pogledalo v mojo sobo, a po hiši je vse še tiho. Napravljaje se premišljujem, kaj mi je storiti, kajti to sem bil sam pri sebi sklenil, da ga moram še danes prijeti.

Ko sem napravljen, se vsedem, iztrgam iz svoje listnice košček papirja in pišem na-nj sledeče: „Slavni preiskovalni sodniji v L. — Naj se pošljeta naglo dva zanesljiva agenta ali sodnijska briča, oblečena eden v kočijažki, a drugi v strežajski obleki do mene z zaprto kočijo. Naglosti in varnosti je treba, sem zasledil nevarnega tiča. Kočija naj se pelje do vasi, agenta naj pa prideta v popisani obleki brž do posestva gospoda M....“

Listek denem v zavitek, katerega dobro zalimam, potem se podam do bližnje vasí, kjer dobim kmečkega dečka ter ga pošljem v mesto, obljubivši mu, ako hitro oddá pismo, še toliko plačila za pot, kolikor mu ga dam že naprej. Deček mi obljubi, da bo tekel, kar ga noge nesó.

Bolj mirnega duha se napotim proti posestvu prijatelja nazaj in sicer po okolnih potih čez polje, da bi se moj prihod nikomur sumljiv ne zdel. Ko vkrenem proti hiši, je res že vsa družba v lopi na vrtu, moj prijatelj me zagleda in pravi smehljajoč se:

„Glej ga no, je zgodaj ustal. Navadno meščani zjutraj niso tako lahko spraviti iz postelje.“

„Sem se šel malo vedrit“, je moj odgovor, „in tu po polji ogledovat. Kako lepo kaže repa in zelje!“

„Ej, gospod svetovalec je občudovalec narave?“ prične gospá.

„Nekoliko! Zlasti na repo in zelje sem ves volk, če je na njih kaj mesenega, milostljiva gospá. Ne zamerite, da sem tako lepega jutra jaz tako prozaičen!“

„Zdaj smo vsi skup in zajutrk sme priti,“ pravi moj prijatelj. „Ljudmila, bodi ti posredovalka med kuhinjo in loko!“

„Jaz jej bom adjutant,“ pravi Planavski in skoči za kot srna čez vrt skakljajočo Ljudmilo. Meni pri tem pogledu zavré kri, vendar se premagam in vstanem na videz miren.

Po zajutrku predlaga nekdo iz družbe sprehod v vas in okolico. Vse pritrdi temu, le gospá in Ljudmila se izgovarjate, da imate v kuhinji opraviti. Tudi Planavski hoče doma ostati in še le, ko mu gospodar vgovarja, da bi utegnil biti ženskama pri opravilih v kuhinji na poti, se nam pridruži.

Meni je bil izlet prav po volji, ker je bil tudi mojemu naklepu ugoden; tako sem zamogel imeti Planavskega vedno pred očmi in ni bilo mu tako lahko meni uiti. Nekteri so vzeli seboj puške in tu pa tam streljali po večih tičih, pa se vé, brez vspeha. Pri tej priliki sem zapazil tudi nekaj, kar mi ni bilo všeč, da ima namreč Planavski pri sebi revolver; kako ga zná rabiti, je pokazal s tem, da je na kakih petnajst korakov daljave srakoperja iz natičja vstrelil.

Pridemo na veliko cesto, po kateri se je moral voz po mojem računu vsak čas pripeljati. Res ga zagledam dirjati proti nam; ko je že blizo, me zagledata spredaj sedeča preoblečena sodnijska služabnika in hočeta voz vstaviti, toda jaz jima dam skrivaj znamenje, da se peljeta dalje.

„Kak človek more to biti, ki se tako lep dan pelje v zaprtem vozu?“ praša nekdo iz družbe.

„Gotovo kak prismojen Angléž,“ se posmehuje Planavski. „V največem dežju in snegu pa se bo peljal na odprtem vozu. Ti ljudje so že taki.“

„Veste kaj, gospoda,“ pričnem jaz in si brišem pot iz obraza, „meni je že vroče in grlo suho. Ako se sprejme moj predlog, da gremo v vas iskat piva, se kar na mestu obrnimo.“

„Dobro, dobro! Predlog se sprejme enoglasno,“ mi doní od vseh straní in vsi se zasučemo nazaj proti vasi. Gostilnica je bila za nas prav pristojna in krčmar nas pelje v posebno sobo. Predno se vsedemo, se podam jaz malo na dvorišče, kjer je stal voz še naprežen; služabnikoma mignem, da stopita z mano v kot, tam jima razložim svoj naklep. Po tem naj se vsedeta oba v prvo sobo in naročita si pijače. Izbereta naj si prostor tako, da ju bom jaz videl, in ko mignem, naj brž priskočita in zgrabita tistega, katerega bom jaz prijel. Iz ozira do svojega gostoljubnega prijatelja in njegove rodovine sem hotel vse tukaj izpeljati.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Gradca 30. avg. (Kmetijski kurs za učitelje.) Kakor je znano, pričel se je napredovalni kmetijski tečaj za ljudske učitelje dne 24. avgusta in bode trajal do 30. septembra t. l. — V to šolo je poklicanih 25 učiteljev: 14 iz gornjega in 6 iz dolnjega Štirskega pa 6 iz Kranjskega. — Ravnatelj tega kursa je profesor na tukajšnjem učiteljskem izobraževališču, doktor Santner, ki predava kemijo in fiziko po 8 ur na teden; prof. Gauby prednaša zoologijo po 3 ure in botaniko po 3 ure na teden; prof. dr. Wilhelm razlaga klimatologijo po 4 ure in prof. Eichhorn pa mineralogijo po 2 uri na teden. — Za letos je ta kratki čas odločen za teoretični poduk, a prihodnje leto se ima na podlagi tega nauka praktično podučevati. Vendar je tudi letos za praktični poduk določen en izlet na teden, namreč na posestvo deželne kmetijske družbe v Krottenhofu, oddaljen $1\frac{1}{2}$ ure od Gradca. Prvi izlet smo imeli preteklo sredo. Gosp. Adolf Baumgartner, ravnatelj kme-

tijske šole v Krottenhof-u — nam je skazoval razne stroje za poljedelstvo, umno živinorejo in sirarstvo. Prihodnji teden bodemo obiskali kmetijsko razstavo v Vildonu. Slušatelji kmetijskega kursa iz Kranjskega.

Iz Vrhnike 31. avg. — Razglasile ste drage „Novice“ v svojem cenjenem listu hudi požar, kateri je 23. t. m. na Vrhniki 34 družin na beraško palico pripravil. „Novice“ so pri enacih prilikah rade svoje predalčeke odprle in tako nesrečnežem marsikateri dar pridobile. V imenu pogorelcev prosi tedaj županija Vrhniška pomoči in izreka ob enem najtoplejšo hvalo in stoterni „Bog povrni“ naslednjim darovalcem, kateri so hitro sosedom na pomoč prihiteli in blagodušno darovali: gg. Ignacij Alojzij Jelovšek 75 gold., France Kotnik 75 gold., Karol Majer 40 gold., France Golob 40 gold., Jurij Unk 10 gld., Janez Grampovčar 2 gld., Martin Šlibar 40 gold., France Tršar 15 gold., A. F. 10 gold., Smuk 5 glod., Jansekovič 5 gld., A. Mulley 60 gold., Obreza 30 gold., Lenaršič 20 gold., Ignacij Javornik 20 gld., Tomaž Javornik 20 gld., Miha Tomšič 50 gld., Karl Kotnik 20 gld., Jakob Petrič 25 gld., Krištof 20 gld., Volčič 3 gold., Marinka 5 gold., Ana Tomšič 5 gold., Friškovic 5 gold., Jeršinovic 2 gold., Ogrin 2 gold., Hartman 40 oknov in gosp. A. G. 75 gold. in dosti lesa. Županija Vrhniška.

Iz Notranjskega 31. avg. — Poročati mi je o siloviti dogodbi, katero mora sicer vsak rodoljubni človek obžalovati, ki bi se pa morda ne bila dogodila, ko bi vsak urad svojo dolžnost storil. Knežaski seljani na Pivki imajo namreč v gozdu kneza Schönburga v Šneperku pravico do drv in lesa, in sicer gruntar do 100, polgruntar do 50 bukev, tisti pa, ki ima četrt grunta, do 25 bukev na leto. Ker je Pivka večidel gola, bi Knežačani, ki nimajo druzega zaslužka, ne mogli živeti, ako bi se jim ta pravica prikrajševala. Že dalje časa imajo praske in sitnosti s knezevimi gozdarji, zlasti so se pa te pomnožile letošnje leto, ko je dal knez „na vratih“, kjer je edina vožna pot iz gozda, zidati logarijo (borštnarijo), da bi nihče ne mogel iz gozda kaj peljati, česar bi logarji ne videli. Razmere med to graščino in kmeti se popolnoma enake onim med obrtnijsko družbo (Industriegesellschaft) in kmeti na Gorenskem. Knežačani so se v tej zadevi že obrnili do različnih cesarskih uradov iskaje pomoči, a gonili so jih od Poncija do Pilata in tako so sklenili s silo si pomagati, se zbrali 25. t. m., mahnili proti logariji še komaj na pol izdelani in jo razdjali. Vsled te silovitosti so bili poslani vojaki v Knežak, zločinci se bodo vlačili po ječah in morali poplačati knezu škodo, katere, kakor slišimo, knez zahteva 3000 gold. Mi nikakoršne silovitosti ne zagovarjamo, vendar moramo spregovoriti še druge besede. V deželnem zboru Kranjskem se je že mnogokrat prašala vlada, kdaj bodo uravnane te gozdne homatije, al vladni zastopnik ni vedel nič gotovega odgovoriti. To nam je vse znano, kakor tudi to, da zeló zavlečena stvar groza denarja stane deželo našo; o tem bi gosp. dr. Schöppl, ki si je že na tisuče popotnine prislužil, vedel največ povedati. Nam se zdi, da bi bilo že lahko vse v redu, in potem bi se silovita dogodba pri ljudéh, katere še celó „Tagblatt“ mirne imenuje, ne bila mogla pripetiti, ker bi bil vsak kmet gospodar v lastnem delu. Vprašamo tedaj: kam se nam je obrniti, da se bodo dotični uradi v rešenji tega silnega vprašanja podvizali in kdaj prav za prav bo za gotovo rešeno? Vsaka reč mora vendar vsaj enkrat konec imeti. Kranjski servituti pa menda nikoli!! Vlada storí svojo dolžnost!

Iz Št. Vida nad Ljubljano 28. avg. — Naša šola je bila tako srečna, da je tisoče podedovala po blagem g. Bitencu, kakor so nam „Novice“ naznanile februarija meseca t. l.; pa kaj ko naš zdanji mogočni krajni šolski svet dremlje, in se ne posluži tiste pravice, katero mu je ranjki v svoji oporoki zagotovil, namreč, da ima krajni šolski svèt skrbeti, da se imajo obresti dedšine rabiti za pospeševanje poduka. Zdaj je že čas skrbeti za to, da se začetka prihodnjega šolskega leta napravi na vso moč potrebna nedeljska šola za rokodelske učence, v kateri bi se učilo branje, pisanje, računstvo pa risanje. Prostora je dosti, naša fara ima obilo mladine, ker je okoli 40 mizarskih mojstrov, ki imajo po več učencev, domačih in tujih; tudi drugih rokodelcev je več, kovačev, ključarjev, krojačev itd., katerih učenci so poduka zeló potrebni. Taka šola — to je mnogih želja — naj bi se brž napravila, da ne bodo obresti mrtve ležale — naši mladini v škodo. Naj bi se tedaj naš krajni šolski svèt zdramil, pa pri okrajnem šolskem svetu pomoči poprosil; od tam se je je nadjati. Pri nas je to kaj lahko, ker smo blizo mesta; tam se dobé učitelji za plačilo, da vsako nedeljo ob svojem času gori prihajajo. Ker se po železnici po nizki ceni pelje, bo še marsikaterega mikalo, si v prostih urah lep zaslužek pridobiti, nam pa ne bo treba skrbeti za stalne učitelje. Možje, če vam je kaj za blagor mladine naše, poskrbite, da dobimo prihodnje leto vsaj nedeljsko šolo za rokodelske učence in sploh bolj odrašeno mladino.

Iz Ljubljane. — Kmetijska družba je od sl. ministerstva kmetijstva zopet prejela državne podpore in sicer 2000 gold. za napravo kalí ali vodnjakov v krajih, kjer človek in živina pomanjkanja vode trpita, — za nakup Ugoviških in Jezerskih ovác in Sufolških prešičev 1000 gold., — za panjove in denarne premije pridnim čbelorejcem 400 gld., — za svilorejo 200 gold. Še nekatere druge podpore dati si je ministerstvo pridržalo za pozneje čase.

— (*Načrt nove postave za kužne bolezni*) je dobil zdravstveni svèt v prevdarek in poročilo. Konečno pride ta načrt v obravnavo državnemu zboru. Mi opomnimo tukaj le to: naj bi ta postava veljavo imela takraj in unkraj Litave, sicer nam ž njo ni pomagano.

— (*Grof Hohenwart*), ki je 14 dni bival na svoji grajščini v Ravnah, se je 19. dne u. m. vrnil zopet v Gradec nazaj.

— (*Narodni volilci Ljubljanski*) so si v zadnjem shodu, ki je bil preteklo nedeljo v čitalnici, izbrali za kandidata gospoda **dr. Alfonsa Mošé-ta**, advokata v Ljubljani. Ker je bil izbran po volilcih obeh narodnih strank, ga priporočamo vsim volilcem Ljubljanskega mesta. — Nemškutarji in c. k. ustavoverci bodo, kakor že znano, volili odvetnika dr. Schreya.

— (*Prošnja Ljubljanskih obrtnikov zarad obrtniškega dela na Gradu.*) Ta prošnja, katero je podpisalo 149 Ljubljanskih obrtnikov, se je sklenila pri posvetovanji društva „Slovenije“ in se poslala ministerstvu prava. Glasí se:

Slavno c. k. pravno ministerstvo!

Udano podpisani obrtniki se drznejo obrniti se do sl. c. k. ministerstva v silo važni zadevi.

Kaznilnica za moške v Ljubljani, ki je vedno s 300–360 jetniki večidel najboljših let napolnjena, po sedanji vravnavi ni več kaznilnica ali poboljševalnica (pokorilnica), marveč tovarna (fabrika), v kateri se gojijo različni stroki obrtnije kakor v fabrikah, v največo škodo Ljubljanskih obrtnikov.

Ni treba še obširno dokazovati, da ni mogoča konkurenca z delavci, ki ne plačujejo davka, nimajo rodovine, še celó samega sebe ne rediti, ne plačujejo najemščine za stanovanje in delavniške prostore, katerim ni treba kupovati orodja. Mala obrtnija dandanes že tako težko shaja. Osnovale so se privatne fabrike,

vedno se iznajdujejo stroji (mašine), davki in priklade povikšujejo, in vse to v zvezi s svobodo obrtnije ter vvažanjem izdelkov vnanjih dežel, po različnih trgovskih pogodbah mogočem, je premenilo pregovor: „Rokodelstvo ima zlato dno“ že davno v pravljico.

Nam Ljubljanskim obrtnikom je pa razen teh splošnih težav trpeti še nepremagljivo s c. k. kaznilnico za moške. Čevljarska, krojaška, mizarska, bukvovezna dela se tu izdelujejo skoro prav zastonj. Za bukvovezna dela so nakupljeni bili stroji (mašine), ki so veljali po 2000 gold. Da bi se dobilo delo, se je vse poskusilo, kar je le mogoče. Gospodu ravnatelju kaznilnic samemu se ne zdi nečastno iti v to ali ono privatno hišo in na pr. prigovarjati lastnikom kakega zavoda, da bi dajali čevlje za deco v kaznilnico delati. Šolske knjige se vse v tej kaznilnici vežejo. Jetnike celó kot mizarje, ključarje, zidarje, preprogarje (tapecirarje) itd. v mesto pošiljajo in rabijo za delavce po privatnih hišah.

Mi dobro vemo, da je državi dolžnost skrbeti za to, da imajo jetniki primernega opravka, toda to naj bi se godilo na tak način, da se po njih ne godí škoda obrtnikom, ki tako po davkih morajo plačevati drago njihovo vzdrževanje. In to se kaj lahko vravná. Naj se dajo jetnikom zopet tista dela, ki so bila prejšnje čase po kaznilnicah vpeljana, naj predejo in tkejo, naj izdelujejo take reči, ki se rabijo v kaznilnici sami, dalje to, kar potrebujejo vojaki, in naj se dovoli, da smejo fabrikanti jetnike rabiti za svoje delavce, potem obrtnik ne bo trpel po njih nobene škode. Principijelno pa naj bi ne bilo dovoljeno, obrtnijo na svojo roko ali račun gojiti in izdelke oddajati privatnim naročnikom.

Dohodki fabriški se bodo na ta način morda skrčili, toda kaznilnice niso fabrike in stroške za-nje naj plačujejo vsi državljani v enaki meri, ne pa, kakor je pri tej napravi, večidel obrtniki enega mesta. Ta teža je za vdano podpisane tim občutljivša, ker je Ljubljana vendar-le primerno majhno mesto s 23.000 prebivalci, in ker imajo tudi še konkurenco z deželno posilno delavnico.

Če bi te razmere imele trajati še dalje, nam je poguba gotova in državi preti ne le zguba davkov, katere zdaj plačujemo, ker bomo na ta način nezmožni jih plačevati, ampak bo imela tudi skrbeti za toliko obožanih rodovin.

Njihovo Veličanstvo naš presvitli cesar pripoznavajo pomen in težko stanje malega obrtništva in so potrdili to na najvzvišenejši način po ustanovi presvitlega imena o priliki 25letnice Njihovega vladarstva.

Mi se toraj za trdno nadjamo, da se bo tudi višim in najvišim uradom Njihovega Veličanstva zdelo dolžnost podpirati obrtnijski stan, in prosimo ponižno:

Slavno c. k. ministerstvo prava naj blagovoli milostljivo sprejeti ta najponižnejši razlog in kar mogoče dodeliti pomoči zoper naše gotovo pravične pritožbe.

— (*V Ložu na Notranjskem*) je — čudna prikazen letošnjega poletja! — 21. dne u. m. hudo snežilo in medlo.

— (*Gosp. Doberleta*), kateremu gré zasluga lepših pogrebov v Ljubljani, opominjamo na pritožbe od mnogih straní nam razodete, naj skrbí tudi za to, da se naznanila umrlih (Partezettel) ne raznašajo tako nemarno, do jih ne dobijo vsi, katerim so določena, in tako mnogokrat tudi najbolji prijatelji in znanci ne zvedó za uro pokopa. Podoba je, da njegovim kurzorjem s srebernimi portami se ne ljubi odkazanih naznanil po hišah nositi in da jih najraji oddajajo v štacune, kovarne in gostilnice. To pa je velika napaka, in žlahta umrlega mora očitanje trpeti, ki ga je zaslužila le nemarnost oportanih strežajev.

— (*Poslano.*) Gosp. J. Zupanec, c. kr. notar v Ljubljani, nam piše sledeče: „V poslednjih „Novicah“ st. 34 se je karakteriziral gospod Josip Oblak za „odvetniškega pisača.“ Ker je gosp. Oblak občinstvu, z njegovi osobi neprimernem priimkom karakteriziran, naj naznanim sl. uredništvu da je on v notarski službi in opravlja svoj posel v moje zadovoljstvo, kot koncipijent moje pisarne.“ — Gledé na to nam je žal, da nam g. Oblak sam prej že ni povedal, koliko in kake više šole je študiral, da bi mu bili priložili priimek, kakoršen gré osebam, ki so kako juristično stopinjo dosegle.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Najvažnejša dogodba preteklega tedna bila je obravnava zarad priznanja načelnika Španjske republike Serrana, druga za Avstrije prihodnost važna bo prihodnji teden. Serrana dozdaj ni pripoznala še Rusija, in tudi Avstrija se je obotavljala. Avstrijski poslanec na Španjskem Ludolf je le poverjenik pri oblastniji, katero Serrano reprezentira. — Važen za Avstrijo pa utegne biti prihodnji teden, ko bo cesar v Pragi. — Po Dunaji se močno govorí, da se ministerski stoli majó ter da bo morda cesar na Českem podpisal njegove odpustivne dekrete. Češki „Pokrok“ piše, da se po Českem pripravljajo adrese, ki pozdravljajo cesarja na Češki zemlji in povdarjajo, da Češki narod stavi svoje zaupanje edino le v vladarjevo osebo, ter ponižno izrekajo željo, da bi Njihovo Veličanstvo blagovolilo zopet nastopiti v Najvišem pismu 12. septembra 1871 zaznamovano pot sprave s kraljevino Česko.

Štajarsko. — Brežka volitev je končana, mladoslovenski kandidat Lenček je propadel, izvoljen je ustavoverec Žnidaršič in sicer zato, ker je 19 volilcev staroslovenske stranke mu dalo svoje glasove. „Narod“ imenuje to naravnost izdajalstvo, „Slov. Gosp.“ se pa zdi le povračilo za kompromis mladih z nemškutarji pri zadnji volitvi za državni zbor. „Gosp.“ pravi, da so Slovenci volili Žnidaršiča „samo zato, da liberalni Slovenci spoznajo svojo onemoglost vkljub veliki širokoustnosti.“ Saj bi se bili tudi mladoslovenci, ako bi bilo prišlo do ožje volitve med Žnidaršičem in staroslovenskim kandidatom, gotovo zedinili z nemškutarji in vrgli staroslovenca, če bi ne bili prej že napravili kakega kompromisa.

Listnica vredništva. Gosp. dopisniku izmed gorá: Brošurica pride kot posebna doklada „Novicam“ in „Slovencu.“ „Novice“ jo imajo danes. — Gosp. M. R. žup. v Brez: Vaših sejmov ni mogoče v prihodnji „Pratiki“ več naznaniti, ker je že natisnjena; v „Nov.“ jih naznanimo prihodnjič; tudi vaš dopis pride v prihod. listu. — Gosp. L. H. v N.: Knjižica je že vezana, več o nji prihodnjič.

Žitna cena

v Ljubljan 22. avgusta 1874.

Vagán v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 40. — banaške 6 fl. 72. — turšice 4 fl. 80. — soršice 4 fl. 10. — rží 3 fl. 30. — ječmena 3 fl. —. — prosa 3 fl. —. — ajde 4 fl. 20. — ovsa 2 fl. 10. — Krompir 2 fl. 90.

☞ *Današnjim „Novicam“ je doklada knjižica: „Mladoslovenci in državni zbor leta 1873 in 1874.“*

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Založnik: Jožef Blaznikovi dediči v Ljubljani.